

LİSE VE ÜNİVERSİTEDE TURİZM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİNİN UMUTSUZLUK VE KAYGI DÜZEYLERİNE ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI

**Rüya EHTİYAR¹
Engin ÜNGÜREN²**

ÖZET

Yapılan araştırmalardan turizm işletmelerinde sosyal ve psikolojik sorunların yaşandığı görülmektedir. Kaygı ve umutsuzluk kavramlarının bireyin ruhsal sağlığı içerisinde değerlendirilmesi ve turizm öğrencilerinin sektörden uzaklaşması, turizm eğitimi veren kurumların etkinliğiyle beraber öğrencilerin sosyo-psikolojik durumlarını incelemeyi gerektirmektedir. Araştırma lise ve üniversitede turizm eğitimi alan toplam 496 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, umutsuzluk ve kaygı arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerinin, anne ve babalarının eğitim durumunun, babanın hayatta olup olmamasının ve babanın çalışma durumunun öğrencilerin umutsuzluk ve durumluk-sürekli kaygı düzeyleri üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm eğitimi, umutsuzluk, durumluk ve sürekli kaygı

THE EVALUATION OF HOPELESSNESS AND ANXIETY LEVELS OF STUDENTS STUDYING TOURISM EDUCATION IN HIGH SCHOOL AND UNIVERSITY IN TERMS OF DEMOGRAPHIC VARIABLES

ABSTRACT

As far as the tourist ventures are concerned, we regret to state that social and psychological problems are on the increase. In addition to this, students' negative approach to the sector, together with their personal anxiety and hopelessness, requires an elaborate study not only of their socio-psychological cases but of the activities of such schools as well. The sample of research was realized of 496 high school students and undergraduates who study tourism. According to results of this research meaningful and positive relation is determined between hopelessness and state-trait anxiety. Besides significant result parents' salary, mother and father schooling states, father job state form is determined on hopelessness and state-trait anxiety

Keywords: Tourism education, hopelessness, state and trait anxiety

¹ Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik YO. (Yrd.Doç.Dr.)

² Akdeniz Üniversitesi Alanya İşletme Fakültesi (Arş.Gör)

GİRİŞ

Turizmin ülke ekonomilerine yapmış olduğu katkının sürekli bir artış göstermesi, (Keung, 2000:121) turizm pazarında rekabeti artırarak nitelikli insan gücüne olan bağlılığını daha da açığa çıkarmıştır (Sem ve Clements, 1996: 94). Modern turizm anlayışının gerektirdiği hizmet kalitesinin sağlanması ve turist ile turiste hizmet edenler arasındaki ilişkilerin sağlıklı ve kaliteli olarak gerçekleştirilmesi zorunluluğu, büyük ölçüde sektörde istihdam edilen işgücünün meslekî ve teknik eğitim düzeylerinin yüksek olmasına bağlıdır. (Christou, 1999: 683; Alp, 1992: 47). Nitelikli insan gücünde ancak etkin ve kaliteli turizm eğitim ve öğretimiyle sağlanabilir (Ünlüönen, 2000: 218). İnsan kaynağına yatırım yapılmadığı sürece fiziksel ve teknolojik donanımın ve ekonomik gelişmelerin hizmet kalitesinin artırılmasında ve geliştirilmesinde tek başına önem ifade etmemektedir (Seymen 2002: 17).

Yapılan araştırmalardan turizm işletmelerinde sosyal ve psikolojik sorunların yaşandığı görülmektedir. İş gören devir oranlarının yüksek olması (Wood, 1992; Iverson ve Deery, 1997; Siu ve vd. 1997; Kuşluyan ve Kuşluyan, 2004) sektör çalışanlarında tükenmişlik belirtileri başlaması (Akoğlan-Kozak, 2001; Zohar, 1994), iş tatmininin düşük olması (Lam vd. 2001; Aktaş ve Ehtiyar, 1995) turizm eğitimi almış kişilerin zamanla sektörden uzaklaşması (Altman ve Brothers 1995; King vd. 2003; Kuşluyan ve Kuşluyan 2000) gibi olumsuz etkenler verimliliği ve hizmet kalitesini düşürerek maliyetlerini artırmaktadır.

Turizm eğitimi alan öğrenciler sektörün potansiyel birer temsilcisi durumundadır. "Bir eğitim sisteminin etkinliğinin ve kalitesinin, eğittiği kişilerin iş gücü piyasasındaki yer ve konumlarıyla ölçülmesi" (Ünlüönen 2004: 109), turizm eğitimi veren kurumların etkinliği ve kalitesiyle beraber öğrencilerin sosyo-psikolojik durumlarını incelemeyi gerektirmektedir.

Turizm eğitim kurumlarının temel amacı, turizm sektöründe iş göreceklemanları temel eğitimden geçirerek tüm turizm eğitimi alanlara, turizm bilinci ve felsefesini kazandırılmasıyla turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunarak, turizm sektörüne yetişmiş kalifiye personel sağlamaktır. (Mısırlı 2002: 42). Bu amaçları kapsayan eğitim sürecinin uygulama, ekonomik olma,

gelişmelere uyum sağlayarak hayata hazırlayıcı olma, devamlılık, topluma ve sektöre dönük olma içeriğini taşımaktadır. Turizm, alanındaki altyapı yatırımları, nitelik ve nicelik açısından ne kadar yeterli olursa olsun sosyal üst yapı yatırımları içerisinde en önemli unsuru oluşturan turizm eğitimi ile desteklenmedikçe yarar sağlamayacaktır (Tüylüoğlu 2003:10).

Turizm eğitimi veren kurumların sayısındaki artışın, mezunların sayısındaki artışına yansımaya rağmen, sektöre yansımaması diğer bir sorunu oluşturmaktadır (Eser, 2002: 144). Çünkü turizmle ilgili meslek ve meslekte çalışanlar, eğitilmiş iş görenler ve mezunlar herhangi bir yasal düzenlemeyle korunmamaktadır (Mısırlı, 2002: 41). Bu durumda mezunlar başka sektörler yönelmektedir. Yapılan araştırmalardan turizm eğitimi veren okullardan mezun olan öğrencilerin zamanla sektörden ayrıldığı saptanmıştır (Pelit ve Güçer, 2006; King vd. 2003; Jenkis, 2001; Kozak ve Kızılırmak, 2001; Kızılırmak, 2000; Kuşluyan, 2000 Kuşluyan ve Kuşluyan, 2000; Tüylüoğlu, 2003; Altman ve Brothers, 1999; Cooper ve Shepherd, 1997; Koko ve Guerrier, 1994; Getz, 1994; Baron ve Maxwell, 1993; Ağaoğlu, 1991).

1. KAYGI (ANKSİYETE)

Kaygı, tehlikeyle baş etmek için uyum sağlayıcı bir mekanizma, temel bir insan duygusu ve çok yönlü bir duygu durumu olup, bilişsel öğeleri, öznel duyguları, fizyolojik belirtileri ve davranışları içermektedir (Özusta, 1995: 32). Kaygı, yaşamı tehdit eden ya da tehdit şeklinde algılanan içten (intrapsişik) veya dıştan (çevresel) kaynaklanan bir tehlike, tehlike olasılığı ya da tehlike olarak algılanıp yorumlanan bir durum karşısında yaşanan duygu durumudur (Güleç ve Köroğlu, 1997: 453). İnsanlar genel olarak kaygıyı, geleceğe yönelik endişe, kararsızlık, karmaşa, korku, kısaca gelecekte kötü bir şey olacaktı gibi duyumsarlar. Kaygı, insanlık tarihi boyunca en sık kullanılan sözcüklerden biri olmuştur (Köknel, 1999: 158-159).

İnsanlar kaygıyı gelecekle ilgili olumsuzluk, karamsarlık, başarısızlık, endişe, umutsuzluk duygularıyla birlikte dile getirmesinin yanında, fiziksel ve toplumsal çevreden gelen tehlikelere karşı bireyi uyarma, gerekli uyumu

sağlama ve yaşamı sürdürme işlemine katkıda bulunarak insanı motive edici, tehlikelerle baş etmek için uyum sağlayıcı, bilişsel öğeleri, öznel duyguları, davranışları içeren çok yönlü bir duygu durumunu da içermektedir (Özusta, 1995: 33; Güleç ve Köroğlu, 1997: 450).

Kaygı duygusu bulaşıcı bir özellik taşıyarak (Geçtan, 2003: 168), kişinin gelişim süreci içinde bulunduğu çevresel koşullara göre kaygı düzeyi şekillenmeye başlar. Kaygı duygusu kişinin anne-babasının, öğretmenlerinin ve arkadaşlarının davranışlarına göre değişme gösterir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000: 16). Anne-baba tutumlarının çocuğun öz saygı düzeyine etkide bulunabileceğini, özellikle reddedilen, aşırı disiplinle yetiştirilen ve aşırı korunmuş çocukların daha düşük öz saygıya sahip olduklarını, bunun da utanma, sıkılma ve kaygı ile ilişkisinin olabileceği belirtilmektedirler. Kişinin hayatında bulunan her bir kavram kaygı oluşturabilmektedir. Kişilerin olaylara yükledikleri anlamlardan, algılama düzeylerinden, kişisel farklılıklardan kaygı seviyesini değiştirmektedir (İnanç, 1997: 9-11). Depresyonun kaygı düzeyine etkisinin psikopatolojik incelenmesinde, kaygının kalıtımsal, çevresel ve toplumsal etmenlerle de geçtiği görülmüştür (Özusta, 1995).

Kaygı hafif ve orta şiddetten şiddetliye kadar yaşanır ve orta şiddette kaygı isteklendirme (motivasyon) sağlamada yararlı olur (Beser ve Öz, 2003: 48). Yoğun kaygı, kişinin yaşayabileceği en katlanılmaz duygulardan biridir. Çünkü kaygılı insan, kendini çaresizlik içerisinde hisseder. Özellikle güç kazanma, yükselme ve çevreye egemen olma kavramlarına çok önem veren kişilerde bu duygu daha da yoğundur (Horney, 1999: 36).

Kaygı ile ilgili kavramsal çalışmalarda, durumluk kaygı (state anxiety) ve sürekli kaygı (trait anxiety) Cattell ve Scheier (1958) faktör analizi çalışmalarıyla ortaya atılmış ve Spielberger (1966) çalışmalarıyla iki kaygı kavramı oluşturulmuştur. Spielberger; durumluk kaygıyı (state anxiety) kişinin özel durumları tehdit edici olarak yorumlaması sonucunda oluşan, şiddeti ve süresi, algılanan tehdidin miktarı ve kişinin tehlikeli durum yorumunun kalıcılığıyla ilişkili, sürekli karşılaşılmayan olaylarda bireyin gösterdiği geçici duygusal tepkiler olarak ifade eder (Özusta, 1995: 33). Bireyin içinde bulunduğu stresli durumdan

dolayı hissedilen sübjektif korkudur. Sürekli kaygıyı (trait anxiety) bireyin kaygı yaşantısına olan yatkınlığıdır. Kişinin içinde bulunduğu durumu stresli olarak algılaması normal olan bir durumu tehlikeli ve öz değerlerinin tehdit edildiğinin zannedilmesi sonucu oluşan kaygıdır (Öner ve Compte, 1983:2).

2. UMUTSUZLUK

Umutsuzluk, hayata ve geleceğe bakıştaki kötümserliğin (Pessimism) (Lavender ve Watkins, 2004: 130) yükselmesine karşı iyimserliğin (Optimism) düşmesi veya ortadan kalkmasıyla açıklanır (Kashani ve ark. 1991: 331). Gelecekte olabilecek her şeyin şimdikinden daha iyi olmayacağı (Bayam ve ark., 2002: 7) ve geleceğe yönelik olumsuz bakış umutsuzluk kavramının ögesini oluşturmaktadır (O'Connor ve ark., 2004: 1100). Carver ve Scheier (1990) iyimserliği, gelecekte iyi yaşantıların beklenmesi, kötümserliği de gelecekte kötü yaşantıların beklenmesi şeklinde açıklamaktadır. Kötümserlik, kişinin durumluk negatif halini ifade etmektedir. Yani o ana baktığı olumsuzluktur. Olumlu yaşantılar kurgulamada yetersizlik ve gelecek hakkında olumsuz yaşantıyla ilgili beklentinin artması kurtuluş yok (no rescue) algısına zemin oluşmakta ve "kurtuluş yok algısı" da umutsuzluk düzeyini attırmaktadır (Atay ve Gündoğar, 2004: 47). Kısaca umutsuzluk, bireyin geleceğe yönelik kötümserliği olup, depresyon ve intihar arasındaki arabulucudur (O'Connor ve ark., 2000: 155).

Birçok araştırmada depresyon, intihar ve umutsuzluk arasında yakın bir ilişki bulunmuş ve umutsuzluğun intihar davranışını yordalayıcı önemli bir bilişsel değişken olduğu belirtilmiştir (Bradley ve ark., 2004; MacLeod ve ark., 2005). Umutsuzluğun ölçümü konusunda yoğun çalışma yapan Beck, psikoterapi gören intihara teşebbüs etmiş hastalarla ilgili araştırmasında, umutsuzluk ve intihar arasında bir ilişki bulmuştur. Beck, umutsuzluğu, kişilerin objektif ve gerçekçi bir nedeni olmadığı halde, deneyimlerine yanlış anlamların yüklemesi, amacına ulaşmak için çaba sarf etmediği halde bunlardan negatif sonuçlar beklenmesi ve bunun sonucu olarak gelecek hakkında olumsuz beklentileri olan, daha genel

anlamıyla geleceğe kötümser tutumlarının olması şeklinde tanımlamıştır (Durak ve Palabıykoğlu, 1994: 311).

Ergenlerde depresyonun tipik özellikleri incelendiğinde, öfke ve sinirlilik davranışları, davranış sorunları, umutsuzluk ve içe kapanma gibi durumları içerir. Depresyondaki ergen, umutsuzluk, yararlı ve anlamlı bir hayat yaşayabileceğinden ümidini kesme, kendine değer vermeme düşüncesi ve yoğun bir karamsarlık hisseder (Tümkiye, 2005: 446). Ergenlerin akıllarına geleni yapmakta aceleci ve sabırsız olmaları umutsuzlukla birleşince (Rutter ve Behrendt, 2004: 295), kendilerini öldürme eylemlerini (özkıyım) kolaylaştırır ve hızlandırır. Ceyhun ve Ceyhun (2003) da araştırmasında liseli kız ve erkek öğrencilerin intihar fikri ile umutsuzluk arasında bir ilişki bulmuş ve umutsuzluğun artması ile intihar olasılığının yükseldiğini saptamıştır.

3. ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapılan araştırmalar, turizm eğitimi alan öğrencilerin zamanla sektörü terk ettikleri ve sektörde çalışmak istemedikleri sonucunu ortaya koymaktadır (Pelit ve Güçer, 2006; King vd. 2003; Jenkis, 2001; Kozak ve Kızılırmak, 2001; Kızılırmak, 2000; Kuşluyan, 2000; Kuşluyan ve Kuşluyan, 2000; Tüylüoğlu, 2003; Altman ve Brothers, 1999; Cooper ve Shepherd, 1997; Koko ve Guerrier, 1994; Getz, 1994; Baron ve Maxwell, 1993; Ağaoğlu, 1991). Bu bağlamda araştırmada, üniversite ve lisede turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeylerinin karşılaştırılıp incelenmesi ve umutsuzluk ve kaygı düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesini amaçlanmıştır.

Yapılan literatür taramasında, turizm öğrencilerinin psikolojik yönlerini ele alan araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmaların genelde öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarını saptamaya ve öğrencilerin staj esnasında yaşadıkları sorunların tespitine yönelik olduğu görülmüştür. Bu bağlamda sektörün bünyesinde bulunan çeşitli sorunların yanında, öğrencilerin psikolojik yönlerini içeren kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin saptanması, mesleki, toplumsal ve

kişisel sağlık açısından katkı sağlayacaktır. İlişkisel tarama modeli çerçevesinde gerçekleştirilen korelasyon analiziyle umutsuzluk ve kaygı arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve bunların demografik değişkenler üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığının saptanması umutsuzluk ve kaygı vakalarının tedavilerini kolaylaştıracağı ve bundan sonra yapılacak araştırmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2. Araştırmanın Modeli ve Veri Toplama Araçları

Araştırma üniversitede ve lisede turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeylerini karşılaştırmayı ve demografik değişkenlere göre farklılık oluşturup oluşturmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle betimsel istatistik yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada;

- Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini saptamak için Seber (1991) tarafından Türkçe'ye çevrilen Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ),
- Durumluk ve Sürekli Kaygı düzeylerini belirlemek için, Öner ve Le Compte tarafından Türkçe'ye çevrilen Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri (State-Trait Anxiety Inventory -STAI) kullanılmıştır.

Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin (BUÖ) niteliği, ergen ve yetişkinlerde uygulanabilen özelliğiyle, bireyin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini değerlendiren bir ölçektir. (Seber ve ark., 1993:141). Beck Umutsuzluk ölçeği ilk olarak Beck ve arkadaşları (1974) tarafından uygulanmış ve Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının $\alpha=,93$; Durak (1994) ölçeği geçerliliğini ve güvenilirliğini belirlemeye yönelik çalışmasında alpha güvenilirlik katsayısını $\alpha=.85$; Seber ve arkadaşları (1993) yaptıkları umutsuzluk ölçeğinin güvenilirlik çalışmasında Cronbach alfa katsayısı $\alpha=0.86$ bulmuşlardır. Öner ölçeğinin güvenilirliğine dair, Kuder Richardson güvenilirliğinin K R20 formülüyle hesaplanan katsayı $.86$ olduğunu bulmuştur (Öner, 1997:307).

Durumluk -sürekli kaygı envanteri (STAI) kısa ifadelerden oluşan bir öz-değerlendirme (self-evaluation) anketi olup Öner ve Le Compte tarafından Türkçe'ye adapte edilmiştir. Ölçeklerin test-tekrartest değişmezlik katsayıları

Sürekli Kaygı Ölçeği için .73 ile .86, Durumluk Kaygı Ölçeği için .16 ile .54 arasında; alfa korelasyonları ile hesaplanan iç tutarlılık ve test homojenliğini yansıtan katsayılar Durumluk Kaygı için .83 ile .92, Sürekli Kaygı için .86 ile .92 bulunmuştur (Öner, 1997: 368).

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Antalya ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Antalya Barosu Anadolu Meslek Ve Kız Meslek Lisesi Ağırlama Gıda Teknolojisi bölümü ve Antalya Anadolu Otelcilik Ve Turizm Meslek Lisesi 1., 2. ve 3. sınıf öğrencileriyle Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunun konaklama ve seyahat bölümü son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. 2006-2007 eğitim öğretim yılı itibarıyla Antalya Barosu Anadolu Meslek Ve Kız Meslek Lisesi Ağırlama Gıda Teknolojisi bölümünde 237 öğrenci, Antalya Anadolu Otelcilik Ve Turizm Meslek Lisesi'nde 732 öğrenci, Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunun konaklama ve seyahat bölümü son sınıfında ise 326 öğrenci bulunmaktadır. Anketler ilgili kurumlar gereken izinler alınarak öğrencilere dağıtılmış, geriye toplam 516 anket toplamıştır. 20 anket eksik doldurulduğu için 496 (evrenin %38'i) anket üzerinden değerlendirilme yapılmıştır. Araştırmanın örnekleme giren öğrencilerin eğitim kurumlarına göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Örnekleme Giren Öğrencilerin Eğitim Kurumuna Göre Dağılımı

Cinsiyet	Üniversite Öğrencileri		Lise Öğrencileri		Genel Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kız	82	% 39	161	% 57	243	% 49
Erkek	130	% 61	123	% 43	253	% 51
Toplam	212	% 100	284	% 100	496	% 100

Tablo 1.'de görüldüğü üzere örneklemin % 49'unu (243 kişi) kız öğrenciler % 51'ni (253 kişi) erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Eğitim kurumlarına göre incelendiğinde, erkek öğrencilerin üniversite örnekleme içerisinde 130 kişiyle

büyük çoğunluğu oluşturduğu (%61), lise örneklemini içerisinde de çoğunluğu 161 kişiyle kız öğrencilerin (% 57) oluşturduğu görülmektedir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Umutsuzluk Durumluk-Süreklilik Kaygı Arasındaki İlişki

Umutsuzluk ve durumluk-süreklilik kaygı arasındaki ilişkiyi bulmak için örneklem içerisinde yer alan öğrencilerin verdikleri cevaplar sonunda, her bir kavrama ait puan hesaplanmış ve bu puanlar arasında korelasyon testi uygulanarak aralarındaki ilişki aşağıda yer alan Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Umutsuzluk ve Durumluk-Süreklilik Kaygı Arasındaki Korelasyon Analizi

N = 496	Süreklilik Kaygı	Durumluk Kaygı	Umutsuzluk
Süreklilik Kaygı	1	r= ,637(**) 0,00	r= ,653(**) 0,00
Durumluk Kaygı	r= ,637(**) 0,00	1	r= ,493(**) 0,00
Umutsuzluk	r= ,653(**) 0,00	r= ,493(**) 0,00	1

p<0,01

Tablo 2’de umutsuzluk ve durumluk-süreklilik kaygı arasındaki ilişkiyi saptamak için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonuçlarına göre her üç değişken arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Süreklilik kaygı ile durumluk kaygı arasındaki ilişkinin r= ,637, p< 0,01 olduğu görülmektedir. Bu sonuç süreklilik kaygı ile durumluk kaygı arasında anlamlı ve doğru orantılı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Süreklilik kaygı puanı arttıkça durumluk kaygı puanı da artacaktır. Determinasyon katsayısı da (r²) 0,4058 çıkmıştır. Durumluk kaygı ölçeğindeki artışın % 40,58’si süreklilik kaygı ölçeği tarafından açıklanmaktadır. Süreklilik kaygı ile umutsuzluk ölçeği arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (r= ,653, p< 0,01). Süreklilik kaygı puanı artış gösterdikçe umutsuzluk ölçeği de artış gösterecektir. Hesaplanan determinasyon katsayısı (r²) ise 0,4264 çıkmıştır. Umutsuzluk ile durumluk kaygı arasındaki ilişkinin de (r = ,493, p< 0.01) istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü olduğu bulunmuştur. Determinasyon katsayısı ise (r²) 0,2430 bulunmuştur.

4.2. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Umutsuzluk ve Durumluk-Sürekli Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Öğrencinin sahip olduğu kardeş sayısının umutsuzluk ve kaygı düzeylerine etkisi ANOVA analizine tabi tutularak belirlenmiştir. Tablo 3'de ANOVA analiziyle ilgili sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 3. Cinsiyete Göre Umutsuzluk- Kaygı Puanlarının t Testi Sonuçları

		N	\bar{x}	s	t değeri	Anlamlık Düzeyi
Sürekli kaygı puanı	KIZ	243	48	6,22	1,403	0,161
	ERKEK	253	47,2	6,43		
Durumluk kaygı puanı	KIZ	243	41,15	5,78	-1,532	0,126
	ERKEK	253	41,97	6,12		
Umutsuzluk ölçeği puanı	KIZ	243	6	3,41	0,211	0,833
	ERKEK	253	5,89	3,2		

Tablo 3 incelendiğinde erkek öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı puanları kız öğrencilerden yüksek olduğu bulunurken, umutsuzluk puanı bakımından da kız öğrencilerin daha yüksek değerlere sahip olduğu saptanmıştır. Fakat gerçekleştirilen t sonucunda, cinsiyetin öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığını saptanmamıştır.

4.3. Ailenin Gelir Düzeyinin Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerinin öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeylerine etkisini belirlemek için, ölçeklerden aldıkları puanlara ANOVA analizi uygulanmıştır. ANOVA analizinin sonuçları aşağıda yer alan Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ailelerin Gelir Düzeylerinin Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Düzeylerine Etkisinin ANOVA Analizi Sonuçları

		N	\bar{x}	s	F değeri	Anlamlık Düzeyi
Durumluk kaygı puanı	Kötü	66	44,82	8,24	18,76	0,00
	Orta	136	41,79	5,01		
	İyi	153	41,78	5,69		
	Çok İyi	141	39,82	5,11		
Sürekli kaygı puanı	Kötü	66	51,16	7,7	12,13	0,00
	Orta	136	49,26	5,63		
	İyi	153	46,69	6,02		
	Çok İyi	141	45,48	5,5		
Umutsuzluk puanı	Kötü	66	9,29	3,11	30,14	0,00
	Orta	136	7,68	3,47		
	İyi	153	5,55	2,87		
	Çok İyi	141	3,44	2,2		

Tablo 4'te yer alan ANOVA analizi sonuçlarına göre ailelerin gelir düzeylerinin öğrencilerinin umutsuzluk ve kaygı düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu ($p < 0,05$) saptanmıştır. Tabloda görüldüğü gibi ailelerin gelir durumu arttıkça umutsuzluk ve sürekli kaygı puanlarının düştüğü görülmektedir. Bu farklılıkların hangi gelir düzeyleri arasında olduğunu test etmek için Scheffe testi uygulanmıştır. Scheffe testi sonuçlarına göre öğrencilerin hem umutsuzluk hem de durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri üzerinde gelir gruplarının hemen hemen hepsi arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Scheffe testi sonuçlarına göre gelir düzeyi düştükçe öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı puanlarında ciddi bir artış görülmektedir. Elde edilen sonuçtan, öğrencilerin gelir düzeyi düştükçe geleceğe karşı kötümser bir bakış sergiledikleri, hayata dair güdü kayıpları yaşadıkları ve kaygı düzeylerinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

4.4. Öğrencilerin Anne-Babalarının Hayatta Olup Olmamasının Umutsuzluk ve Kaygı Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

Öğrencilerin anne ve babalarının hayatta olup olmamasının onların umutsuzluk ve kaygı düzeylerinde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek

için, öğrencilerin her bir ölçekten elde ettikleri puanlara t testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıda yer alan Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Annelerinin Hayatta Olup Olmamasının Umutsuzluk Kaygı Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

<i>Annemiz Hayatta mı?</i>		N	\bar{x}	s	t değeri	Anlamlık Düzeyi
Durumluk Kaygı Puanı	Evet	478	41,56	5,93	-0,379	0,705
	Hayır	18	42,37	8,26		
Sürekli Kaygı Puan	Evet	478	47,52	6,3	-1,538	0,125
	Hayır	18	51	8,17		
Umutsuzluk Puanı	Evet	478	5,92	5,29	-0,809	0,445
	Hayır	18	7,5	5,47		
<i>Babanız Hayatta mı?</i>		N	\bar{x}	s	t değeri	Anlamlık Düzeyi
Durumluk Kaygı Puanı	Evet	464	41,38	5,81	-2,784	0,006
	Hayır	32	44,45	7,52		
Sürekli Kaygı Puan	Evet	464	47,44	6,15	-1,904	0,057
	Hayır	32	49,67	8,58		
Umutsuzluk Puanı	Evet	464	5,82	3,17	-2,024	0,004
	Hayır	32	7,8	4,71		

Tablo 5.'deki verilerden annesi hayatta olan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı ölçeklerinden aldıkları puanların daha düşük olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki elde edilen bu farkın anlamlı olup olmadığını saptamak için gerçekleştirilen t testi 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p < 0,05$). Elde edilen bu sonuçlar, öğrencilerin annelerinin hayatta olup olmamasının onların umutsuzluk ve kaygı düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Babası hayatta olan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeylerini babası hayatta olmayanlara göre daha düşüktür. Bu farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için gerçekleştirilen t testi sonucunda; sürekli kaygı puanı için 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmazken, durumluk kaygı ile umutsuzluk düzeylerinde anlamlı farklılık saptanmıştır. Bu bulguya göre öğrencilerin babalarının hayatta olmaması sürekli kaygı üzerinde etki oluşturmazken, durumluk kaygı ile umutsuzluk düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.

4.5. Öğrencilerin Anne-Babalarının Çalışma Durumunun Umutsuzluk ve Kaygı Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

Öğrencilerin anne-babalarının çalışıp çalışmama durumlarının onların umutsuzluk ve kaygı düzeylerinde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için, öğrencilerin her bir ölçekten elde ettikleri puanlara t testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 6. Annenin Çalışma Durumunun Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları

<i>Annemiz Çalışıyor mu?</i>		N	\bar{x}	S	t değeri	Anamlık Düzeyi
<i>Durumluk Kaygı Puanı</i>	Evet	125	41,52	5,62	-0,116	0,908
	Hayır	371	41,59	6,09		
<i>Sürekli Kaygı Puanı</i>	Evet	125	47,19	6,38	-0,794	0,427
	Hayır	371	47,71	6,33		
<i>Umutsuzluk Puanı</i>	Evet	125	5,72	2,97	-0,55	0,583
	Hayır	371	6,02	3,4		
<i>Babanız Çalışıyor mu?</i>		N	\bar{x}	S	t değeri	Anamlık Düzeyi
<i>Durumluk Kaygı Puanı</i>	Evet	416	41,05	5,58	-4,284	0,00
	Hayır	80	44,01	7,05		
<i>Sürekli Kaygı Puanı</i>	Evet	416	47,19	6,06	-2,964	0,003
	Hayır	80	49,38	7,27		
<i>Umutsuzluk Puanı</i>	Evet	416	5,71	3,2	-2,106	0,036
	Hayır	80	7,02	3,6		

Tablo 6'da görüldüğü gibi annelerin çalışma durumları, öğrencilerin kaygı ve umutsuzluk ölçeklerinden aldıkları puanlar üzerinde hemen hemen bir değişiklik oluşturmamıştır. Uygulanan t testi sonucuna göre de anneleri çalışan ile çalışmayanların öğrencilerin umutsuzluk ve sürekli kaygı üzerinde 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Bu sonuçlar annelerin çalışıp-çalışmama durumlarının öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeylerini üzerinde farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Tablo 6.'dan babaları çalışan öğrencilerin, çalışmayan öğrencilere göre umutsuzluk ve kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Aynı zamanda babaları çalışan öğrencilerin kaygı ve umutsuzluk düzeyleri genel aritmetik ortalamanın altında bulunmuştur. Bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını saptamak

için gerçekleştirilen t testi sonucunda 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar öğrencilerin babalarının çalışıp çalışmama durumunun onların umutsuzluk ve kaygı düzeyleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin umutsuzluk düzeyi ile kaygı düzeyleri arasındaki anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin kaygı düzeyleri arttıkça umutsuzluk düzeyi de doğru orantılı bir şekilde artış göstermektedir. Cinsiyet farklılığının, öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeyleri üzerinde istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat erkek öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı puanları kız öğrencilerden yüksek olduğu bulunurken, umutsuzluk puanı bakımından da kız öğrencilerin daha yüksek değerlere sahip olduğu saptanmıştır.

Ailelerin gelir düzeylerinin öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeyine üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Ailelerin gelir durumu arttıkça umutsuzluk ve sürekli kaygı düzeylerinin düştüğü görülmüştür. Ailelerin gelir düzeyi düştükçe, öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı puanlarında ciddi bir artış görülmektedir. Elde edilen sonuçtan, öğrencilerin gelir düzeyi düştükçe geleceğe karşı kötümser bir bakış sergiledikleri, hayata dair güdü kayıpları yaşadıkları ve kaygı düzeylerinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin anne-babalarının hayatta olup-olmama ve çalışıp-çalışmama durumlarının kaygı ve umutsuzluk düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Annenin hayata olup olmadığı ve çalışıp çalışmama durumunun öğrencilerin kaygı ve umutsuzluk düzeyleri üzerinde anlamlı farklılık oluşturmazken; babalarının hayatta olup olmama ve çalışıp çalışmama durumunun anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır.

Elde edilen bu sonuçlar, araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinde çalışanın büyük çoğunluğunun babası olması (%85) ve babalarının hayatta olup olmaması ile çalışıp çalışmaması öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeyleri üzerinde anlamlı düzeyde farklılık oluşturmasıyla paralellik göstermiştir. Aynı

zamanda bu sonuçlar ekonomik kaynakların bir güvence oluşturduğunu ve geleceğe daha umutlu ve kaygısız yaklaşımı sağladığını göstermektedir.

Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapılan araştırmalar, turizm eğitimi alan öğrencilerin zamanla sektörü terk ettikleri ve sektörde çalışmak istemedikleri sonucunu ortaya koymaktadır. Yapılan araştırmalara göre turizm sektöründeki işlerin saygınlığının düşük olarak algılanması, ücretlerin düşük olması, çalışma saatlerinin uzun, yorucu ve düzensiz olması, iş güvenliğinin yetersiz ve çalışma ortamının stresli olarak değerlendirilmesi öğrencileri sektörden uzaklaştırmaktadır (Duman vd.,2006: 53). Bu olumsuz sonuçlar araştırma sonucunda saptanan umutsuzluk ve kaygı oluşumuna etki eden demografik verilerle birleşince sektörden ayrılmaları hızlandıracaktır.

Eğitilmiş ve üstün nitelik kazanmış bir personelin, her sektörde olduğu gibi turizmde de hizmet kalitesinin yükselmesinde, dolayısıyla iş hacminin büyümesinde, zaman, malzeme, para ve iş gücü tasarrufunda, verimliliğin yükselmesinde, işletme değerinin artmasında önemli faydalar sağladığı bir gerçektir. Eğitim paketinin içersinde mesleki ve diğer teorik bilgilerin yanında psikolojik destek (rehberlik hizmeti) ve kariyer planlama hizmetlerinin de yer alması gerekmektedir. Öğretmenlerin ve öğretim görevlilerinin öğrencilere mentorluk konusunda daha aktif şekilde yardımcı olmaları öğrencilerin mesleki ve kişisel gelişimleri konusunda oldukça yardımcı olacaktır. Çünkü mentorun sergilediği, kariyer ve psiko-sosyal olmak üzere iki fonksiyonu vardır.

Çocuğun gelişiminde anne-baba en önemli kriterdir. Anne-baba görev ve sorumluluklarını yerine getirmede tek başına yeterli olmayabilir. Bunun için eğitim almaya kendini geliştirmeye ihtiyacı vardır. Böylece bilinçli anne-babalar olarak bilinçli çocuklar yetiştireceklerdir. Bu durumda okullarda bulunan rehberlik servislerine büyük sorumluluklar ve fedakarlık gerektiren işler düşmektedir. Rehberlik servisleri, ailelerin çocuklarıyla daha sağlıklı iletişim kurabilmeleri için çocukların içinde buldukları gelişim dönemleri hakkında bilgilendirilmeli ve çeşitli sosyal etkinliklerde bulunmalıdır. Ayrıca rehberlik servisleri anne-babalarla bilgi alış-verişi içersinde olmalıdırlar.

Eğitim kurumlarıyla, turizm işletmeleri ve sektördeki meslek örgütleri arasında koordinasyon tam olarak sağlanması ve işbirliği içersinde hareket edilmesi, turizm eğitimin kalitesini arttıracak, turizm eğitimi alan öğrencilerin nitelikleri ölçüsünde değerlendirilmesini sağlayacaktır. Böylece hizmet kalitesi de yükselecektir.

KAYNAKÇA

- AĞAOğLU, O., K. (1991), Türkiye’de Turizm Eğitimi ve Etkinliği, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Ankara
- AKOğLAN-KOZAK, M. (2001), “Türkiye’de Konaklama Sektöründe Çalışan Kadınların Tükenmişlik Durumları Üzerine Bir Araştırma”, Turizm Akademik Dergisi, 2, 11-19.
- AKTAŞ, A., EHTİYAR, R. (1995), Otel İşletmelerinde Çalışan Personelin İş Tatmini ve Örgütsel Gereksinimlerini Belirlemeye Yönelik Antalya Yöresinde Yapılan Bir Araştırma,. Adnan Menderes Üniversitesi VI. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitapçığı
- ALİSİNANOğLU, F., ULUTAŞ, İ. (2000), “Çocuklarda Kaygı Ve Bunu Etkileyen Etmenler”, Milli Eğitim Dergisi, s:145, 15-19.
- ALP, T., (1992), “Türkiye’de Turizm Eğitimin Yapısı, Uygulanan Politikalar ve Sonuçları”, Turizm Eğitimi, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yorum Basım Yayın Sanayi Ticaret Şirketi, Ankara, 47-53.
- ALTMAN, L.A. ve BROTHERS, L.R. (1995) “Career Longevity of Hospitality Graduates” FIU Hospitality Review, 13(2), 77-83.
- ATAY, M., GÜNDOğAR, D. (2004), “İntihar Davranışında Risk Faktörleri: Bir Gözden Geçirme”, Kriz Dergisi, Cilt: 12 Sayı: 3, 39-52.
- BARON, P., MAXWELL, G. (1993), “Hospitality Management Students` Image Of The Hospitality Industry”, International Journay of Contemporary Hospitality Management, 5 (5), 5-8.

- BAYAM, G., OKAY, T., DİLBAZ, N., AÇIKGÖZ, Ç. (2002), "Sivil Savunma Birliği Çalışanlarında Kaygı, Umutsuzluk Ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri Ve Posttravmatik Stres Bozukluğu Sıklığı", *Kriz Dergisi*, 10(1), 1-9.
- BRADLEY, E.,H, PRIGERSON H, CARLSON, M.,D, CHERLİN, E, JOHNSON, H.,R, KASI, S.,V. (2004), "Depression :Among Surviving Caregivers Does Length of Hospice Enrollment Matter?", *Am J. Psychiatry*, 161-162.
- CARVER, C.S., SCHEİER, M.F. (1990), "Origins and functions of positive and affect: a control-process view", *Psychological Review*, 97, 19-35.
- CASODO, M.,A. (1992), "Student Expectations of Hospitality Jops", *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 33 (4), 80-82.
- CEYHUN, A., G.; CEYHUN, B. (2003), "Lise ve Üniversite Öğrencilerinde İntihar Olasılığının Değerlendirilmesi", *Klinik Psikiyatri*, cilt: 6, 217-224.
- CHRİSTOU, E. (1999), "Hospitality Management Education In Greece: An Exploratory Study", *Tourism Management*, Volume 20, Number 6, 683-691.
- COOPER, C., SHEPHERD, R. (1997), "The relationships between tourism education and the tourism industry: Implications for tourism education", *Tourism Recreation Research*, 22(1), 34-47.
- DUMAN, T., TEPECİ, M., UNUR K. (2006), Mersin'de Yükseköğretim ve Orta Öğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi Almakta Olan Öğrencilerin Sektörün Çalışma Koşullarını Algılamaları ve Sektörde Çalışma İsteklerinin Karşılaştırmalı Analizi, *Anatolia Turizm Araştırma Dergisi*, 17(1):51-69.
- DURAK, A. (1994), "Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(3), Haziran, 1-11.
- DURAK, A., PALABIYIKOĞLU, R. (1994), "Beck Umutsuzluk Ölçeği Geçerlilik Çalışması", *Kriz Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2, 311-319.
- ESER, Z. (2002), *Turizm Eğitimine Üç Açılı Yaklaşım: Profesyonel Eğitim, Mesleki Beceri Eğitimi ve Girişimcilik Eğitimi*. Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri II. Cilt, Ankara.
- GEÇTAN, E. (2003), *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Davranışlar*, Metis Yayınları, İstanbul.

- GETZ, D. (1994), "Students` work experinces, perceptions and attitudes towards careers in hospitality and tourism: A longitudinal case study in Spey Valley. Scotland", *International Journay of Hospitality Management*, 13(1), 25-37.
- GÜLEÇ, C., KÖROĞLU, E. (1997), *Psikiyatri Temel Kitabı*, Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- HORNEY, K. (1999), *Çağımızın Nevrotik Kişiliği*, (Çeviren: Selçuk Budak), Öteki Matbaası, 4. Basım, Ankara.
- JENKİNS, A., K. (2001), "Making a caree of it? Hospitality students` future perspactives: An Anglo-Dutch study", *International Journay Contemporary Hospitality Management* 13(1), 13-20
- İNANÇ, B. (1997), "Kaygı ve Stres", *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(16), 9-14.
- IVERSON, R.D., DEERY, M. (1997), "Turnover culture in the hospitality indutry", *Human Resource Management Journal*, vol. 7, No 4, 71-82.
- KASHANİ, J.H., STOYLS, M.S., DANDOY, A.C., VIADYA, A.F., REİD, J.C. (1991), "Correlates of Hopelessness In Psychiatricly Hospitalized Children", *Comprehensive Psychiatry*, 32(4), 330-337.
- KEUNG ,S.W. (2000), "Tourist`s Perception of Hotel Frontline Employess` Questionable Job-related Behaviour", *Tourism Management*, Volume 21, Number 2, 121-134.
- KİNG, B., MCKERCHER, B., WARYSZAK, R. (2003), "A comparative study of hospitality and tourism graduates in Australia and Honh Kong", *The International Journal of Tourism Research*, 5-6,11/12, 409-420.
- KIZILIRMAK, İ. (2000), "Meslek Yüksekokulları Turizm ve Otelcilik Programlarının Turizm Sektörünün Beklentileri Doğrultusunda Değerlendirilmesi" *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:147
- KOKO, J., GUERRİER, Y. (1994), "Overedication, Underemployment And Jop Satisfaction: A Study Of Finnish Hotel Receptionist", *International Journey of Hospitality Management*, 13(4), 375-386.

- KOZAK, M., KIZILIRMAK, İ. (2001), "Türkiye`de Meslek Yüksekokulu Turizm-Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi: Anadolu,Akdeniz ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama", *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12,Bahar, 9-16.
- KÖKNEL, Ö. (1999), *Günlük Hayatta Ruh Sağlığı*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1. Baskı, İstanbul.
- KUŞLUVAN, S., KUŞLUVAN, Z. (2004), "Turizm İşletmelerinde İşgören Devri: Anlamı, Türleri ve Nedenleri", *SOİD Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, Sayı:1, Temmuz-Ağustos-Eylül, 28-36.
- KUŞLUVAN, S. (2000), *Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Turizm İşletmeleri Yöneticilerinden Beklentileri*. Kapadokya Toplantıları Kitapçığı VII. Nevşehir: Erciyes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, 2000.
- KUŞLUVAN, S., KUŞLUVAN, Z. (2000), "Perceptions and attitudes of undergraduate tourism students towards working in the tourism industry in Turkey" *Tourism Management*, 251-269.
- LAM, T. ZHANG, H., BAUM, T. (2001), "An Investigation Of Employees' Job Satisfaction: The Case Of Hotels In Hong Kong", *Tourism Management* 22 (2001) 157}165
- LAVENDER, A., WATKINS, E. (2004), "Rumination And Future Thinking In Depression", *British Journal of Clinical Psychology* ,vol. 43, 129–142.
- MACLEOD, A., K., TATA, P.; TYRER, P., SCHMİDT, U., DAVIDSON, K., THOMPSON, S., (2005), "Hopelessness and positive and negative future thinking in parasuicide", *British Journal of Clinical Psychology*, 44, 495–504.
- MISIRLI, İ. (2002), "Turizm Sektöründe Meslek Standartları ve Mesleki Belgelendirme Sistemi (Sertifikasyon)" *Anatolia Turizm Araştırma Dergisi*, 13(1): 39-55.
- ÖNER, N., LE COMPTE, A. (1983), *Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı*, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, 1 Baskı, İstanbul.

- ÖZUSTA, Ş. (1995), "Çocuklar için Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri Uyarlama, Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması", Türk Psikoloji Dergisi, 10(34), 32-44.
- O`CONNOR, R.,C., O`CONNOR, D.B., O`CONNOR, S.M., SWALLOW, J., J. (2004), "Hopelessness, Stres and Perfectionism: The Moderating Effects Of Future Thinking", Cognition and Emotion, 18(8), 1099-1120.
- O`CONNOR, R., C., CONNERY, H., CHEYNE, W. (2000), "Hopelessness: the role of depression, future directed thinking and cognitive vulnerability", Psychology, Health and Medicine, Vol. 5, No. 2, 155-161.
- PELİT, E., GÜÇER, E. (2006), "Turizm Alanında Öğretmenlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm İşletmelerinde Yaptıkları Stajları Değerlendirmeler Üzerine Bir Araştırma", Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, (1),139-163.
- RUTTER, P.A.; BEHRENDT, A.E. (2004), "Adolescent Suicide Risk: Four Psychosocial Factors", Adolescence, Vol. 39, No. 154, Summer, 295-302.
- SEBER, G., DİLBAZ, N., KAPTANOĞLU, C., TEKİN, D. (1993), "Umutsuzluk Ölçeği: Geçerlilik Ve Güvenirliliği", Kriz Dergisi cilt:1, Sayı:3, Güz, 139-142.
- SEYMEN, A., O. (2002), "Turizm İşletmelerinde Oryantasyon Eğitiminin İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından Önemi ve Buna Yönelik Program Modelinin Oluşturulması". Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, 13/ 1, 15-25.
- SIU, V., TSANG, N., WONG, S. (1997), "What Motivates Hong Kong's Hotel Employees?" The Cornell H.R.A.,Quarterly, October, 44-49.
- TÜMKAYA, S. (2005), "Ailesi Yanında Ve Yetiştirilme Yurdunda Kalan Ergenlerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması", Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Güz, , 3(4), 445-457.
- TÜYLÜOĞLU, T.(2003), Türkiye'de Turizm Eğitiminin Niteliği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ÜNLÜÖNEN, K.(2004), "Turizm İşletmeciliği Öğretmenlik Programlarının Öğrenci Beklentileri ve Algılamaları Açısından Karşılaştırılması (1998-1999 ve 2003-2004 Öğretim Yılları)", Ticaret Ve Turizm Eğitim Dergisi, Sayı:1, 108-130.

- ÜNLÜÖNEN, K. (2000), "Turizm İşletmeciliği Öğretmenlik Programlarının Öğrenci Beklentileri Ve Algılamaları Açısından Değerlendirilmesi", Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, (3), 218-238.
- WOOD, R., C. (1992), "Hospitality labour trends" Tourism Management, 13 (3): 297-304
- ZOHAR, D. (1994), "Analysis of job stress profile in the hotel industry", International Journal of Hospitality Management, 13 (3), 219–231.